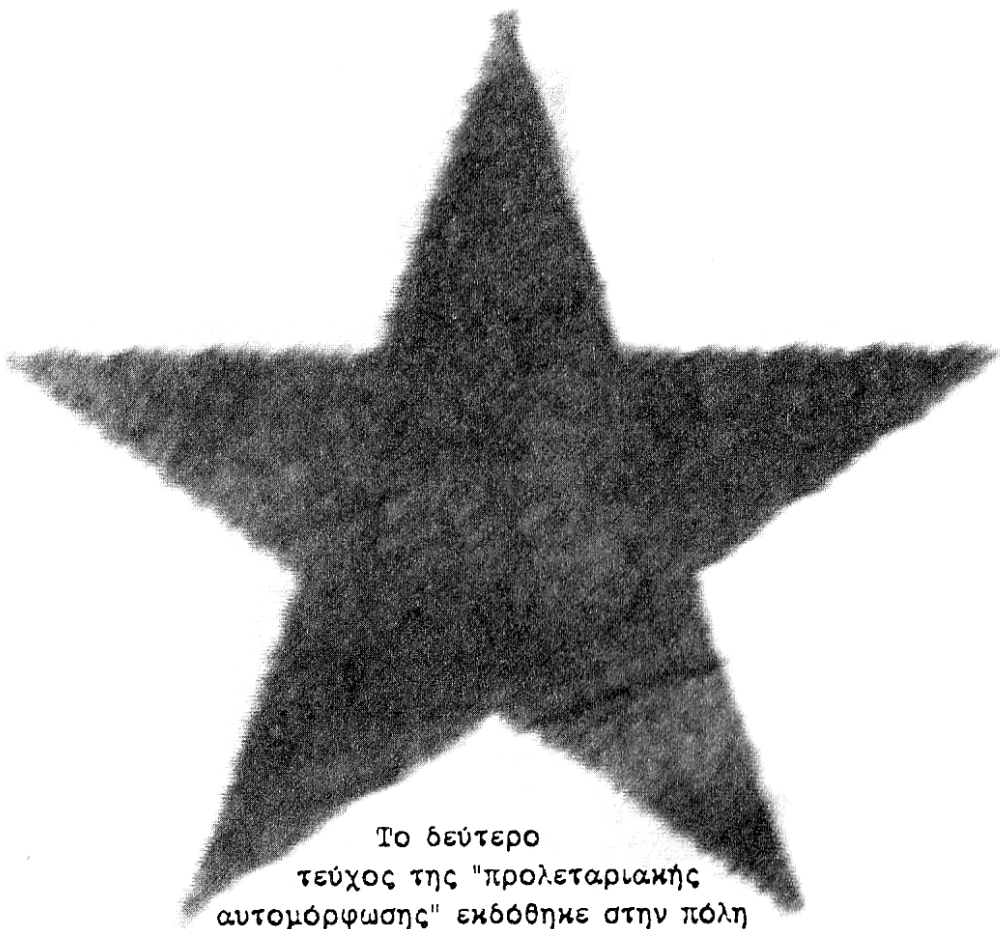

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΑΥΤΟΜΟΡΦΩΣΗ

η μάχη της αθήνας το δεκέμβρη του 1944

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

έντυπη επιθεώρηση για την
απαλλοτριώση της γνώσης

Το δεύτερο
τεύχος της "προλεταριακής
αυτομόρφωσης" εκδόθηκε στην πόλη
της αθήνας το δεκέμβριο του 2004 σε 800
αντίτυπα και διανέμεται χωρίς αντίτιμο, χέρι με χέρι και
στους γνωστούς αυτοδιαχειριζόμενους χώρους, στέκια και
καταλήψεις. Ευχαριστούμε θερμά όσους συντρόφους και
συντρόφισσες (ευτυχώς είναι πολλοί) βοήθησαν στην
υλοποίηση του τεχνικού σκέλους των δύο πρώτων τευχών,
όσους και όσες μας ενθάρρυναν και μας ενθαρρύνουν με τα
λόγια τους, καθώς και όσους και όσες μας "ανέχονται"...

λίγα λόγια για την έκδοση...

Γράφαμε στο πρώτο τεύχος της "προλεταριακής αυτομόρφωσης" ότι μας ενδιαφέρει κάθε φορά να ασχολούμαστε με ένα θέμα που θα έχει κοινωνικό και πολιτικό ενδιαφέρον. Έτσι λοιπόν αυτή τη φορά αποφασίσαμε να φάξουμε και να μάθουμε για τη μάχη της Αθήνας το Δεκέμβρη του 1944. Για μια γενικευμένη ένοπλη εξέγερση ενός τεράστιου κομματιού της προλεταριακής κοινωνίας της Αθήνας. Και αν για την τελευταία εξέγερση αυτή του Νοέμβρη του 1973, μιας και είναι πιο κοντά στην εποχή που ζούμε, γνωρίζουμε αρκετά, δεν συμβαίνει το ίδιο και για τα γεγονότα του Δεκέμβρη του 1944 στην Αθήνα. Για τη μάχη της Αθήνας. Μια μάχη, που αν η τροπή της ήταν διαφορετική, πολλά θα μπορούσαν να έχουν αλλάξει στην ιστορία αυτής της χώρας. Ένα τέτοιο λοιπόν γεγονός δεν θα μπορούσε παρά να μας προξενήσει το ενδιαφέρον. Όχι βέβαια ακαδημαϊκά, αλλά πάντα ως δρώντα πολιτικά υποκείμενα.

Μια ένοπλη εξέγερση, που στρεφόταν ενάντια σε μία κάστα ανθρώπων, που προσπαθούσε να επιβληθεί με τη βία και στην καινούρια κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα που διαμορφωνόταν μετά τη γερμανική κατοχή. Μια ένοπλη εξέγερση ενάντια σε αυτούς που υπηρέτησαν με τεράστιο ζήλο το προηγούμενο καθεστώς και τώρα με την καινούρια αλλαγή επιζητούσαν τη διαιώνιση τους ενάντια σε όποιον πολέμησε το προηγούμενο*.

Παρόλα τα παραπάνω δεν παύουμε να ξεχνάμε ότι τις κύριες αποφάσεις για την απάντηση στο καθεστώς τρομοκρατίας, που είχε εξαπολύσει τότε η ελληνική δεξιά, την έπαιρνε ένα κόμμα, το "κόμμα της εργατικής τάξης", ένα κόμμα που φημίζεται για τους εξουσιαστικούς θεσμούς του,

ένα κόμμα με βρώμικη ιστορία... Δεν παύουμε όμως και να ξεχνάμε, ότι στη μάχη της Αθήνας πήραν μέρος και χιλιάδες άνθρωποι, είτε κρατώντας τα όπλα στα χέρια, είτε βοηθώντας όπως μπορούσαν, είτε υποστηρίζοντας ηθικά και πολιτικά. Ήταν αυτοί που εναντιώθηκαν έμπρακτα και με κίνδυνο της ζωής τους σ' έναν ολόκληρο, πανίσχυρό, πάνοπλο και δοκιμασμένο μηχανισμό αποτελούμενο από αστούς, φασίστες, χίτες, χωροφύλακες και λοιπά καθάρματα. Και είχε να αντιπαρατάξει την αλληλεγγύη, την πίστη για το δίκιο του και μερικά "νεροπίστολα". Και αυτό δεν μπορούμε να το ξεχάσουμε...

Όσες πολιτικές διαφωνίες και αν έχουμε με κάποιες από τις ενέργειες και τα λεγόμενα εκείνης της εποχής, δεν παύουμε να θέλουμε με τις μικρές μας δυνάμεις να φωτίσουμε αυτή την πλευρά της προλεταριακής / κοινωνικής ιστορίας, τιμώντας αυτούς που συμμετείχαν και μαθαίνοντας από τη συμπεριφορά τους σε δύσκολες καταστάσεις.

Μαθαίνοντας κυρίως, ότι η αλληλεγγύη και η πίστη για το δίκιο νικάνε μόνο αδιαμεσολάβητα και χωρίς εξουσίες...

*Εδώ θέλουμε να τονίσουμε, ότι σαν αντιεξουσιαστές αναγνωρίζουμε ως πιο κοντινούς μας, όσους τυχόν πολέμησαν τη γερμανική κατοχή μόνο ως ένα καταπιεστικό καθεστώς, πράγμα βέβαια που θα έπρεπε να κάνουν και για το καθεστώς Μεταξά, και όχι όσους το πολέμησαν για να κατακτήσουν την εθνική ανεξαρτησία και να επιστρέψουν στο πρόηγούμενο καθεστώς ή την αστική δημοκρατία.

Για να γίνουν κατανοητά τα γεγονότα του Δεκέμβρη του 1944 στην Αθήνα, θα πρέπει να κάνουμε μία σύντομη αναφορά στα γεγονότα που οδήγησαν σε αυτή τη σύγκρουση. Πρέπει λοιπόν να γυρίσουμε λίγο καιρό πριν και να δούμε την κατάσταση που επικρατούσε στο εσωτερικό της χώρας αμέσως μετά την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής. Όπως είναι γνωστό, η μεγαλύτερη αντιστασιακή οργάνωση κατά τη διάρκεια των χρόνων της κατοχής ήταν το ΕΑΜ, της οποίας, όπως είναι επίσης γνωστό το στρατιωτικό της σκέλος ονομαζόταν ΕΛΑΣ. Ο ΕΛΑΣ δρούσε σε όλη τη χώρα και μάλιστα είχε και κάποιες μεγάλες περιοχές υπό τον απόλυτο έλεγχο του, τις οποίες και ονόμαζε Ελεύθερη Ελλάδα. Εκεί είχε και την έδρα της η Κυβέρνηση του Βουνού. Ο ΕΛΑΣ έκτος από τις συγκρούσεις με τους γερμανούς και τα σαμποτάζ συγκρουόταν πολλές φορές και με άλλες ένοπλες ομάδες που κυκλοφορούσαν και αυτές στα βουνά της Ελλάδας και κυρίως με τον ΕΔΕΣ του Ζέρβα. Θα ήταν βέβαια περιττό να αναφέρουμε το μίσος που έτρεφαν οι αντάρτες του ΕΛΑΣ για τους ταγματασφαλίτες, τους χίτες και τους δοσίλογους, που ως κύριο έργο τους είχαν την εξόντωση ή την παράδοση στους γερμανούς κομμουνιστών, αριστερών πολιτών ή όποιων ανήκαν σε αντιστασιακές οργανώσεις.

Η διαταγή για την αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα δόθηκε στις 26 Αυγούστου του 1944. Ο ΕΛΑΣ ξεθαρεύει και κυριαρχεί παντού. Είναι η μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη εκείνη τη στιγμή στη χώρα. *“Αυτό που κυρίως φοβούνται και οι έλληνες αστοί πολιτικοί και οι άγγλοι είναι ο στρατός του ΕΑΜ, ο ΕΛΑΣ, που είναι πανίσχυρος και θα μπορούσε με τη δύναμη του να επιβάλει ντε φάκτο μια δική του κυβέρνηση. Ήδη ο Τίτο, χωρίς να ρωτήσει κανέναν και χωρίς να συνδιασκεφτεί με κανέναν, έχει εγκαταστήσει τη δική του εξουσία στη Γιουγκοσλαβία, και οι πάντες τρέμουν μήπως ο ΕΛΑΣ τον μιμηθεί”*¹. Για να αποφύγουν λοιπόν ακριβώς αυτό που φοβόντουσαν, άγγλοι και έλληνες αστοί πολιτικοί δρουν ακριβώς στο πεδίο που γνωρίζουν καλύτερα από όλους, τη διπλωματία και μπλέκουν το ΕΑΜ σε ένα διαπραγματευτικό παιχνίδι που θα είναι και το Βατερλό του. Αφού το ΕΑΜ έχει ήδη συμφωνήσει τη συμμετοχή του από το Μάιο στην Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας μαζί με σοσιαλιστές, δημοκράτες ακόμα και φασίστες (πράξη η οποία δεν του εξασφαλίζει τίποτα όπως θα δούμε και παρακάτω), σύρεται και στη συμφωνία της Καζέρτας, όπου συμφωνεί ότι κατά

τη διάρκεια της απόβασης των αγγλικών στρατευμάτων μετά την αποχώρηση των γερμανών ο ΕΛΑΣ θα μπει υπό αγγλική διοίκηση! Η μπάλα στο διπλωματικό παιχνίδι για το ΕΑΜ έχει καθεί τελείως, μένει να δούμε αν θα καθεί και στο στρατιωτικό. Προς το παρόν ο πανίσχυρος και κυρίαρχος μετά την αποχώρηση στρατός των ανταρτών είναι έρμαιο των άτολμων χειρισμών των ηγετών του. Οι γερμανοί εγκαταλείπουν την Αθήνα στις 12 Οκτωβρίου του 1944. Οι ταγματασφαλίτες, οι δοσίλογοι και οι λοιποί συνεργάτες των γερμανών αλωνίζουν στην Ελλάδα και κυρίως στην Πελοπόννησο. Οι άγγλοι αποβιβάζονται στην Ελλάδα και δεν τους ενοχλούν αν και θεωρητικά εκθροί τους. Θα τους χρειαστούν αργότερα στη μάχη εναντίον των κομμουνιστών. Οι αντάρτες ψάχνουν παντού αυτούς που ήταν υπεύθυνοι για χιλιάδες εκτελέσεις, βασανιστήρια πολιτών, βιασμούς και κάψιμο ολόκληρων χωριών. Ο Άρης Βελουχιώτης είναι και αυτός στην Πελοπόννησο, εκεί δηλαδή που κυκλοφορούν και συνεχίζουν το έργο τους τα τάγματα ασφαλείας. Ο ΕΛΑΣ τους κυνηγάει ανελέητα στον Πύργο, στην Καλαμάτα και τέλος στον Μελιγαλά. Στις 13 Σεπτεμβρίου ο ΕΛΑΣ επιτίθεται στον Μελιγαλά, όπου είναι οχυρωμένοι με βαρύ οπλισμό 1500 ταγματασφαλίτες. Η μάχη κρατάει τρεις μέρες και το χωριό πέφτει. Μαζί με τους αντάρτες που μπαίνουν στο χωριό, ένα τεράστιο πλήθος από διπλανά χωριά που κήκαν από τους ταγματασφαλίτες, καθώς και εκατοντάδες συγγενείς και συγχωριανοί δολοφονημένων εισβάλλουν στο Μελιγαλά *“οι οποίοι οπλισμένοι με τσεκούρια ορμούσαν να εκδικηθούν τα θύματα τους”*². Οι αντάρτες και όσοι είχαν υποστεί έως τότε τα πάνδεινα από αυτές τις ένοπλες συμμορίες τους έψαχναν παντού. *“Στο κάτω κάτω στην περιοχή της Καλαμάτας είχαν εκτελεστεί στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής 1500 άτομα και χιλιάδες σπίτια είχαν καεί. Οι ταγματασφαλίτες είχαν πραγματοποιήσει έναν τελευταίο γύρο αντιποίνων λίγες εβδομάδες νωρίτερα, και τώρα τα θύματα τους ζητούσαν εκδίκηση”*³. Στις 5 Νοεμβρίου ο τελευταίος γερμανός πέρασε τα βόρεια σύνορα της χώρας. Όλο και περισσότεροι άγγλοι αποβιβάζονταν και το πρώτο τους μέλημα βλέποντας την τεράστια υποδοχή που είχε ο ΕΛΑΣ όταν έμπαινε θριαμβευτής στις πόλεις, ήταν να σώσουν τους μελλοντικούς τους συνεργάτες. Έτσι λοιπόν φρόντισαν *“οι ταγματασφαλίτες να κλείνονται με τον οπλισμό τους, προσέξτε, με τον οπλισμό τους, σε δύο στρατόπεδα, ένα στη Χαλκιδική για τα βόρεια καθάρματα και ένα στην Πελοπόννησο για τα νότια καθίκια. Ίσως να είναι παγκόσμια πρωτοτυπία ο εγκλεισμός σε στρατόπεδο ένοπλων ανδρών. Το παιχνίδι παίζεται πολύ χοντρά από τους άγγλους. Και πολύ προκλητικά”*⁴.

Στις αρχές Νοεμβρίου εκατοντάδες δοσίλογοι “δραπετεύουν” από διάφορες φυλακές! Γί αυτούς που τους ψάχνουν όμως ίσως να είναι καλύτερα έτσι. Αναλαμβάνει η ΟΠΛΑ⁵. Τους ψάχνει, τους βρίσκει και τους εκτελεί με συνοπτικές διαδικασίες.

Έτσι λοιπόν όμορφα κυλάει ο καιρός στην Ελλάδα τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο του 1944. Από τη μία ο ΕΛΑΣ κληγεί τους φασίστες και από την άλλη αυτοί επιδίδονται σε αντικομμουνιστική προπαγάνδα, προσπαθώντας στα μάτια του λαού να σβήσουν τη ρετσίνα του προδότη. Το πρόβλημα όμως πρέπει να λυθεί και η ομαλότητα μετά την αποχώρηση των γερμανών από τη χώρα πρέπει να επανέλθει. Και απ’ ότι φαίνεται το ΕΑΜ, αλλά και το ΚΚΕ που δεν το ελέγχει απόλυτα δεν έχουν σκοπό να δώσουν μια λύση α λα Τίτο στη Γιουγκοσλαβία. Μπορεί το ΚΚΕ να θέλει να εγκαταστήσει τη Λαϊκή Δημοκρατία, αλλά όλοι οι εαμίτες δεν είναι και κομμουνιστές. Οπότε προτιμούν προς το παρόν να συμμετέχουν μαζί με τους υπόλοιπους συμμάχους τους στο ΕΑΜ στην προσωρινή Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας και στη συνέχεια βλέπουν. Μιλάμε για τεράστια αποφασιστικότητα το κόμμα της εργατικής τάξης, το κόμμα της επανάστασης...

Ξεκινούν λοιπόν διαπραγματεύσεις για το πιο βασικό ζητούμενο εκείνη την εποχή. Τη συγκρότηση του νέου Εθνικού Στρατού, της Εθνοφυλακής. Το ΕΑΜ δέχεται να διαλύσει και να αφοπλίσει τον ΕΛΑΣ μόνο αν διαλυθούν ο Ιερός Λόχος (αποτελούμενος αποκλειστικά από βασιλόφρονες), η 3η Ορεινή Ταξιαρχία του Ρίμινι, η Χωροφυλακή που συνεργάστηκε με τους γερμανούς καθώς και να εκκαθαριστεί ο κρατικός μηχανισμός από φασίστες και μεταξικούς. Καθόλου παράλογο. Δεν μπορούσαν να διαλύσουν τον στρατό τους και παράλληλα οι αντίπαλοι τους να πάρουν μέρος στον καινούριο στρατό. *“Το σχέδιο του ΚΚΕ και του ΕΑΜ για διάλυση όλων των ενόπλων αντιστασιακών σχηματισμών και τη δημιουργία στρατού με επιστράτευση, δείχνει πως ουδεμία πρόθεση είχαν οι αριστεροί να συγκρουστούν με τους δεξιούς και ουδόλως αποσκοπούσαν σε μια αριστερή κυβέρνηση, όπως κατ’ επανάληψιν θα πουν αργότερα οι δεξιοί δημαγωγοί”*⁶. Και ενώ όλα έδειχναν ότι η συμφωνία θα υπογραφεί στις 29 Νοεμβρίου *“ξαφνικά όλα χάλασαν. Το κλίμα αντιστράφηκε και επιδεινώθηκε ραγδαία. Πρόέκυψε αγεφύρωτη διάσταση ιδίως στο ζήτημα της διαλύσεως της Ορεινής Ταξιαρχίας και του Ιερού Λόχου. Ο Παπανδρέου (πρωθυπουργός της κυβέρνησης) υπαναχώρησε και είπε στις 29 Νοεμβρίου στους υπουργούς και τους εκπροσώπους της εαμικής παράταξης ότι δεν είναι δυνατόν να*

αποστρατευθεί η Ορεινή Ταξιαρχία γιατί δεν το επιτρέπουν οι άγγλοι...κατόπιν αυτών... τη νύκτα της 1ης Δεκεμβρη, αργά τα μεσάνυχτα, όλοι οι υπουργοί της αριστεράς υποβάλανε τις παραιτήσεις τους”⁷. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, την 1η Δεκεμβρίου ο στρατηγός Σκόμπι, επικεφαλής του αγγλικού στρατού στην Ελλάδα, διατάζει τον ΕΛΑΣ να παραδώσει τα όπλα!!! Το ΕΑΜ βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση. Από τη μία έχει υπογράψει τη συμφωνία της Καζέρτας αλλά “από την άλλη δεν μπορεί να εγκαταλείψει χωρίς καμία εγγύηση τους αντιστασιακούς στις ορέξεις ακροδεξιών και ταγματασφαλιτών που ντύθηκαν Εθνοφύλακες”⁸. Ο Σκόμπι αυτοανακηρύσσεται προστάτης των ελλήνων και βγάζει τα αγγλικά τανκς στους δρόμους. Στο ΕΑΜ γίνονται έξαλλοι με την αποικιακού τύπου συμπεριφορά και καλούν σε λαϊκή συγκέντρωση διαμαρτυρίας την Κυριακή 3 Δεκεμβρίου και σε γενική απεργία τη Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου. Και ενώ τα γεγονότα είναι τόσο σοβαρά και στην Αθήνα κυκλοφορούν τανκς και στρατιώτες της Εθνοφυλακής, κι ενώ τα δάχτυλα χιλιάδων ανταρτών ακουμπάνε στη σκανδάλη, το ΕΑΜ δεν θέλει να ξεπεράσει τα όρια της απλής διαμαρτυρίας. “Μισές αποφάσεις, διστακτικές και επικίνδυνες. Πόλεμος με το μαλακό δεν γίνεται”⁹. Για αρκετούς η πρώτη Κυριακή του Δεκεμβρη του 1944 “θα είναι προσκλητήριο θανάτου”¹⁰...

Η ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ (ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ)

Ξημερώνει λοιπόν η Κυριακή 3 του Δεκεμβρη. Αυτό που συμβαίνει είναι εκπληκτικό, είναι πρωτοφανές. Είναι μάλλον η μεγαλύτερη διαδήλωση που έγινε ποτέ στην Αθήνα. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι κατακλύζουν όχι μόνο το Σύνταγμα που καλείται η συγκέντρωση αλλά ολόκληρο το κέντρο της Αθήνας. Φαίνεται ότι το σύνθημα του ΕΑΜ “όχι άλλη κατοχή” παραήταν πιασάδικο. Άντρες, γυναίκες και παιδιά συρρέουν από κάθε συνοικία της Αθήνας και του Πειραιά και “παίρνουν μέρος σε μια μεγαλειώδη και πειθαρχημένη επίδειξη λαϊκής δύναμης... η Αθήνα σείεται ολόκληρη από τον όγκο και το πάθος των διαδηλωτών”¹¹. Και

Ξαφνικά ακούγονται πυροβολισμοί. Κάποιοι πυροβολούν το όπλο πλήθος στο Σύνταγμα από τη Βουλή και τὸ κτίριο της αστυνομίας. Πυροβολούν, ο κόσμος παγώνει και μόλις μετά από λίγο σαλεύει πυροβολούν ξανά. Κανείς δεν πιστεύει αυτό που γίνεται, πως δηλαδή μια ειρηνική διαδήλωση χτυπιέται με σφαίρες. *“Κάποιοι ξέρουν να πυροβολούν μεθοδικά, επιστημονικά, σαδιστικά πάνω στο όπλο πλήθος”*¹². *“Ελεύθεροι σκοπευτές, υπολείμματα κατοκικών καθαρμάτων, ανεβασμένοι στη στέγη των Ανακτόρων, της “Μεγάλης Βρετανίας” και από τα παράθυρα του Μετοχικού Ταμείου Στρατού, έριξαν απροειδοποίητα στο πλήθος. Ο κόσμος ούρλιαζε και χτυπιόταν. Σήκωναν στα χέρια νεκρούς και πληγωμένους, πνιγμένοι στα αίματα και προχωρούσαν ξεστομιζοντας κατάρες, καθώς οι σφαίρες στραφτάλιζαν απάνω στην άσφαλτο”*¹³.

Θυμάμαι πολύ καλά τη μέρα, που ο Λιάκος πυροβολούσε στον αέρα, στο σταθμό Λαυρίου, εκατό μέτρα απ' την Ομόνοια. Ήταν 3 Δεκεμβρίου του 1944, ήμουν 9 χρονών, και είχαμε βγει, όλη η γειτονιά, στους δρόμους, για το συλλαλητήριο στην Πλατεία Συντάγματος. Τότε, δεν είχαν εμφανιστεί ακόμα οι εθνικιστές. Και οι γερμανοτσολιάδες είχαν φύγει για τα χωριά τους, γιατί φοβόνταν ότι "θα πέσει λεπίδι από τους ελασίτες".

Ήμουν δίπλα στον Λιάκο. Και τον καμάρωνα! Πυροβολούσαν κι άλλοι. Ορισμένοι κουνούσαν ελληνικές σημαίες. Άλλοι, κόκκινες. Με σφυροδρέπανο. Και μια πανέμορφη κοπέλα, η Ελισσώ, που αργότερα την κουρέψανε και τη βρίζανε πουτάνα, μ' ένα χωνί στο στόμα φώναζε "ΛΑΟΚΡΑΤΙΑ", κι ο κόσμος χειροκροτούσε.

Κάποια στιγμή, έχασα τον Λιάκο από δίπλα μου. Ακολούθησα το πλήθος και χώθηκα στην Πανεπιστήμιου. Στην Εμμανουήλ Μπενάκη, σταμάτησα. Δεν υπήρχε τρόπος να προχωρήσει κανείς παραπάνω, γιατί χιλιάδες λαού είχαν κατακλύσει τη λεωφόρο. Δεν πέρασε πολλή ώρα, κι άκουσα ριπές πολυβόλων! "Μας σκοτώνουν" φώναζαν μερικές γυναίκες. Ο κόσμος άρχισε να υποχωρεί τρέχοντας –πολλοί έπεσαν κάτω και τσαλαπατήθηκαν– και να χάνεται στους γύρω από την Ομόνοια δρόμους.

(Λευτέρης Παπαδόπουλος – Οι παλιοί συμμαθητές)

Το πλήθος μετά το πρώτο σοκ δε διαλύεται, ανασυντάσσεται σηκώνει τους νεκρούς του και τραγουδάει το πένθιμο εμβατήριο του ΕΛΑΣ “επέσατε θύματα αδέρφια εσείς”. “Ο στρατιωτικός ακόλουθος της αμερικάνικης πρεσβείας Μανκίλ έγραψε: Γύρω από το σημείο της ασφάλτου, όπου είχαν σφαγιασθεί οι σύντροφοί τους, σχηματίστηκαν μικροί όχθοι από λουλουδία και κλαδιά ενώ εκατοντάδες από τους διαδηλωτές έσκυβαν να βουτήξουν το μαντήλι τους μέσα στο νωπό αίμα που λίμναζε στο κατάρσρωμα του δρόμου. Και τα μαντήλια αυτά όσοι τα κρατούσαν γίνονταν σημαίες, που τις περνούσαν μέσα από τα πλήθη καλώντας όλους τους γύρω τους να αγγίξουν το ματοβαμμένο πανί και να ορκιστούν εκδίκηση εναντίον εκείνων που προκάλεσαν τη σφαγή”¹⁴. Απολογισμός, περίπου 30 νεκροί και πάνω από εκατό τραυματίες. Οι περισσότεροι νοσηλεύτηκαν στο νοσοκομείο “Αγία Όλγα” στη Νέα Ιωνία. Το νοσοκομείο πυροβολούταν όλη τη νύχτα από τα αγγλέζικα αεροπλάνα. Ασταμάτητα!

και ξαφνικά ακούγονται πυροβολισμοί, η αστυνομία χτυπά τους συγκεντρωμένους.

Όταν φτάσαμε, με τα πόδια, στο νοσοκομείο, ήταν απόγευμα. Τα αυτοκίνητα φέρανε συνεχώς τραυματισμένους ελασίτες. Ένας γιατρός με πήρε παράμερα, έβαλε το πόδι μου πάνω σε μια τάβλα και το έδεσε σφιχτά, με γάζες. “Δυστυχώς, δεν έχουμε τρόπο να τοποθετήσουμε το πόδι σε νάρθηκα” είπε στον πατέρα μου. “Δεν έχουμε και ρεύμα. Με μια γεννήτρια κάνουμε τη δουλειά μας. Αύριο – μεθαύριο θα δούμε τι μπορεί να γίνει”.

Με άφησαν σ’ ένα μεγάλο θάλαμο. Σ’ ένα ακριανό κρεβάτι. Αριστερά μου, πέθαινε ένας μελαχρινός, με μουστάκι από την καρδιά του. Στα άλλα κρεβάτια ήταν νεαροί ελασίτες, τραυματισμένοι στα χέρια, στα πόδια, στο κεφάλι. Και τα

εγγλέζικα αεροπλάνα πετούσαν από πάνω και πολυβολούσαν.

Ασταμάτητα!

(Λευτέρης Παπαδόπουλος - Οι παλιοί συμμαθητές)

...ΚΑΙ Η ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Αν όλα κυλούσαν φυσιολογικά, η Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου θα ήταν η μέρα που θα ξεκινούσε η γενική απεργία που είχε κηρύξει το ΕΑΜ. Όμως αυτή η μέρα είναι η μέρα της κηδείας των δολοφονημένων της προηγούμενης. Ο στρατηγός Σκόμπι, που την προηγούμενη μέρα είχε διατάξει τον αρχηγό της αστυνομίας κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής αλλά και μετά Άγγελο Έβερτ (πατέρας του σημερινού πολιτικού) να δώσει εντολή να χτυπηθεί το όπλο πλήθος, κηρύσσει στρατιωτικό νόμο στη χώρα. Συμπεριφέρεται όπως συμπεριφέρονταν αιώνες τώρα οι άγγλοι στις αποικίες τους. *“Η διαταγή τοιχοκολλείται και οι αθηναίοι την ξεσχίζουν”*¹⁵. Ένα τεράστιο πλήθος ανθρώπων, μπορεί και μεγαλύτερο από της Κυριακής ξεχύνεται στους δρόμους και με κατάρες προς τους δολοφόνους και συνθήματα οργής ακολουθεί τα φέρετρα. *“Κάποιοι λένε πως όταν η νεκρική πομπή φτάσει στο Α΄ νεκροταφείο, η ουρά της βρίσκεται ακόμα στην Ομόνοια”*¹⁶. Ο κόσμος αντί να φοβηθεί από τα γεγονότα της προηγούμενης μέρας πεισμώνει και βγαίνει ξανά στους δρόμους, οι γυναίκες ντυμένες στα μαύρα και οι άντρες με μαύρη κορδέλα πένθους στο μπράτσο. Η δεξιά παράταξη χαρακτηρίζει την παρουσία τόσο πολύ κόσμου στην κηδεία των θυμάτων προκλητική εκδήλωση και ότι πολλά φέρετρα ήταν γεμισμένα με πέτρες!!! Και σαν να μην έφταναν τα χθεσινά, το πλήθος δέχεται και πάλι πυροβολισμούς από παντού! Νέα σφαγή. Φαίνεται ότι ήταν λίγοι οι νεκροί της προηγούμενης. *“Η νεκρώσιμη πομπή θα δεχθεί και πάλι καταγιισμό πυρών από τη Γενική Ασφάλεια”*¹⁷ (στις αρχές της Πατησίων) και διάφορα ξενοδοχεία της Αθήνας. Ως εδώ. Οι μαχητές του ΕΛΑΣ που έως τότε ήταν στην αναμονή, αλλά με το δάκτυλο στην σκανδάλη μπαίνουν στο παιχνίδι.

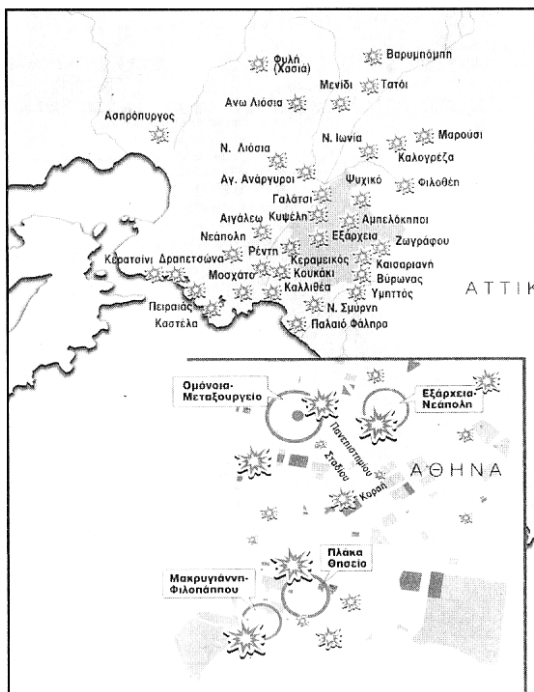
Κυρίες και κύριοι ο πρώτος γύρος του εμφυλίου πολέμου αρχίζει. Μένει να δούμε και πως θα τελειώσει...

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡΧΙΖΕΙ

Την ίδια μέρα ο Γ. Παπανδρέου υπό το βάρος των νέων δολοφονιών παραιτείται. Μια ακνή ελπίδα να σταματήσει η βία φαίνεται να υπάρχει. Προτείνεται λοιπόν από τον άγγλο πρεσβευτή Λίπερ να αναλάβει πρωθυπουργός ο παλιός πολιτικός Θ. Σοφούλης, αλλά το αφεντικό του πρεσβευτή Ουίνστον Τσόρτσιλ 'δεν το επιτρέπει. Δεν ήθελε πολιτική λύση. Ήθελε να συντρίψει το ΕΑΜ με τη βία. Ήθελε όπωσδήποτε την ένοπλη αναμέτρηση. Το επόμενο πρωί στέλνει δύο τηλεγραφήματα. Ένα προς τον Λίπερ, όπου και γράφει: "Πρέπει να υποχρεώσετε τον Παπανδρέου να κάνει το καθήκον του... Αν παραιτηθεί φυλακίστε τον, έως ότου συνέλθει, όταν πια θα έχουν τελειώσει οι μάχες. Θα μπορούσε το ίδιο καλά να αρρωστήσει και να μην μπορεί να τον πλησιάσει κανείς". Και ένα δεύτερο, εξίσου κυνικό προς τον Σκόμπι. "Μη διστάσετε πάντως να ενεργείτε σαν να είστε σε κατακτημένη πόλη, όπου θα έχει ξεσπάσει μια τοπική εξέγερση". Και ο Παπανδρέου τι άλλο να κάνει, ανακαλεί την παραίτηση του.

Ο ΕΛΑΣ δεν μπορεί να περιμένει άλλο. Το απόγευμα της Δευτέρας της

4ης Δεκεμβρίου, της δεύτερης δηλαδή μέρας της σφαγής, εκδηλώνεται κατά τον Τσόρτσιλ "το γκανγκστερικό κίνημα των ληστών και των τροτσκιστών". Ο Σκόμπι διατάζει τον ΕΛΑΣ να εκκενώσει την Αθήνα μέσα σε 72 ώρες, αλλιώς θα θεωρηθεί εχθρός. Ο ΕΛΑΣ έχοντας εξαντλήσει κάθε ίχνος διαλλακτικότητας, δεν υπακούει και αρχίζει στα γρήγορα να καταλαμβάνει τα αστυνομικά τμήματα της Αθήνας και να αφοπλίζει τους χωροφύλακες, που να μην ξενάμε ότι είναι οι ίδιοι που

περιοχές που ελαβαν μέρος οι κυριότερες συγκρούσεις.

υπηρετούσαν και επί κατοχής. Κάποιοι από αυτούς εκτελούνται με συνοπτικές διαδικασίες. Μέχρι την επόμενη μέρα τα περισσότερα από αυτά καταλαμβάνονται από τους ένοπλους αντάρτες. Το ένα μετά το άλλο παραδίδονται. Άλλες δυνάμεις του ΕΛΑΣ επιτίθενται στο Θησείο, άντρο της οργάνωσης "Χ", όπου και τους διαλύουν.

Την επόμενη μέρα, Τρίτη 5 Δεκεμβρίου συνεχίζεται η επιθετική πρωτοβουλία του ΕΛΑΣ και καταλαμβάνονται οι φυλακές Συγγρού. Πολιορκούνται το Αρχηγείο της Χωροφυλακής και η Γενική Ασφάλεια στην Πατησίων, απέναντι από το Πολυτεχνείο, όπου και γι' αυτό το λόγο καταλαμβάνεται από το Λόχο Σπουδαστών. Πάντως, παρά το γεγονός ότι οι άγγλοι επεμβαίνουν ανοιχτά υπέρ της δεξιάς παράταξης, υπάρχει εντολή να μην χτυπιούνται. Να χτυπιούνται μόνο οι ντόπιοι συνεργάτες τους. Σκέτη τρέλα δηλαδή!

Ας γυρίσουμε στη χθεσινή μέρα, 5 του Δεκέμβρη, ημέρα Τρίτη. Λαός πολύς έχει ξεκινήσει από όλες της συνοικίες της Αθήνας κατεβαίνοντας προς το κέντρο, για να θάψει τους νεκρούς της προηγούμενης ημέρας... Μπροστά τα φέρετρα και πίσω ακολουθούν χιλιάδες κόσμος ξεφωνίζοντας συνθήματα και κατάρες. Σε λίγο, καθώς η πομπή πλησιάζει την Πλατεία Συντάγματος ακούγονται και πάλι ριπές. Για τρίτη μέρα, οι παπανδρείκοί χτυπούν τους διαδηλωτές στο ψαχνό. Είναι φανερό, όλοι το καταλαβαίνουν πια, ότι, παρ' όλες τις οδηγίες για αυτοσυγκράτηση, άλλη υπομονή δε χωράει πια.

Λίγο μετά το μεσημέρι, το μεγαλύτερο μέρος του Λόχου Σπουδαστών που ανήκε στον εφεδρικό ΕΛΑΣ της Αθήνας προωθήθηκε στα Εξάρχεια όπου ήταν η έδρα του και κατέλαβε όλα τα κτίρια του Πολυτεχνείου στη συμβολή Στουρνάρη και Πατησίων... σκοπός της κίνησης αυτής ήταν να φυλαχτεί το Πολυτεχνείο από τους αντιπάλους και να χτυπηθεί η Ασφάλεια που βρισκόταν απέναντι, στην οδό Πατησίων... Τα παιδιά του λόχου άρχισαν αμέσως ομαδικά πυρά κατά της Ασφάλειας... Τότε ήρθε και μια μονάδα του ΕΛΑΣ ειδική στις ανατινάξεις. Φέρανε μαζί τους λάστιχα αυτοκινήτων, τα γεμίζανε με δυναμίτη, βάζανε φυτίλι και τα κυλούσαν απέναντι προς την πόρτα της Γενικής

Ασφάλειας. Οι εκρήξεις ήταν απίστευτα ισχυρές και το κτίριο τυλίχθηκε στους καπνούς.

Το απόγευμα, απροσδόκητα, φάνηκαν εγγλέζικα τανκς συνοδευόμενα από στρατό. Για πρώτη φορά φάνηκε καθαρά ότι επεμβαίνουν στις συγκρούσεις. Ζώσανε το Πολυτεχνείο κι ένα τανκ έπεσε πάνω στην κεντρική σιδερένια πύλη, την έσπρωξε και την έριξε.

(Σπύρος Τζουβέλης - Μέρες και νύχτες του Δεκέμβρη)

Ο ΕΛΑΣ είναι διασκορπισμένος σε όλη την Αθήνα και τον Πειραιά, ενώ τα στρατεύματα του εχθρού συγκεντρωμένα. Στο Γουδί, στο Ρουφ, στην Ευελπίδων, στου Μακρυγιάννη. *“Ο συσχετισμός δυνάμεων επέβαλε στις ένοπλες δυνάμεις της αριστεράς την επιδίωξη μιας σύντομης και καταλυτικής νίκης από τις πρώτες κιόλας μέρες των επιχειρήσεων, κατά τρόπο τέτοιο ώστε το αντίπαλο στρατόπεδο να μην προλάβει να κινητοποιήσει το αναμφίβολα ισχυρότερο δυναμικό του. Η επίθεση έπρεπε να μοιάζει με πραξικόπημα για να έχει ελπίδες επιτυχίας. Η καταγιστική όμως επιθετική πρωτοβουλία που οι συνθήκες επέβαλαν, συναντούσε πλήθος ανυπέρβλητα εμπόδια. Οι μονάδες της Αθήνας δεν διέθεταν την απαραίτητη αριθμητική δύναμη σε ένοπλους άνδρες, ούτε το είδος εκείνο των όπλων που θα εξυπηρετούσε αυτόν το στόχο”*¹⁸. Επίσης, οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ που δρούσαν στα βουνά και ήταν καλά εκπαιδευμένες (μαζί τους και ο Άρης Βελουχιώτης) ουδέποτε κλήθηκαν στην Αθήνα. Έτσι λοιπόν *“εξ’ ανάγκης, η θυελλώδης επίθεση του ΕΛΑΣ στην Αθήνα περιορίστηκε σε μια σειρά επιθέσεις σε περιφερειακά και δευτερεύοντα σε τελευταία ανάλυση σημεία -αστυνομικοί σταθμοί, στρατόπεδο Χωροφυλακής Μακρυγιάννη, ξενοδοχεία δοσίλογων, ισχυρά κέντρα της “Χ”, Σχολή Ευελπίδων, κλπ-”*¹⁹. Δεν ήταν όμως μόνο το πρόβλημα των στρατιωτικών συσχετισμών, το κυριότερο πρόβλημα ήταν η ανυπαρξία σχεδίου και η αναποφασιστικότητα από την ανεπαρκή απ’ ότι φάνηκε εκ των υστέρων ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ. *“Κανένας πόλεμος δεν αρχίζει ή τουλάχιστον δεν θα ‘πρεπε ν’ αρχίζει, αν δρα κανείς συνετά, χωρίς να έχει βρεθεί μια απάντηση στο ερώτημα: τί επιδιώκουμε να πετύχουμε μέσω του πολέμου και μέσα απ’ αυτόν”*²⁰; *“Με τον τρόπο που κατεύθυνε η εαμική ηγεσία τη σύγκρουση του Δεκεμβρίου, θα ήταν προτιμότερο να είχε υποκύψει εξαρχής σε ότι της επέβαλαν οι αντίπαλοι της, οπότε οι συνέπειες της πολιτικής ήττας θα ήταν μικρότερες της στρατιωτικής... Σύρθηκε στην ένοπλη σύγκρουση*

χωρίς προετοιμασία και χωρίς σχέδιο, στέλνοντας τον εαμικό κόσμο τροφή στα βρετανικά κανόνια και κατόρθωσε να γίνει ο νεκροθάφτης του μαζικότερου λαϊκού κινήματος της Ευρώπης”²¹. Αυτά για την ανυπαρξία σχεδίου. Όσο αναφορά την αναποφασιστικότητα, διαβάσουμε στο ίδιο. “Μετά τους φόνους των ασύλων στο συλλαλητήριο της 3ης Δεκεμβρίου, ο Σιάντος (γενικός γραμματέας του ΚΚΕ) ενουχίζει τις εκρηκτικές λαϊκές διαθέσεις, απορρίπτοντας τις εισηγήσεις για γενικευμένη εξέγερση του λαού να καταλάβει την εξουσία, ούτε εφαρμόζει το υπάρχον στρατιωτικό σχέδιο Μακρίδη για την κατάληψη της πρωτεύουσας από

τον ΕΛΑΣ του βουνού. Ξεκαθαρίζει στους θερμοίμους πως το ΕΑΜ δεν βαδίζει προς την εξουσία και επιπλέον δεν πρέπει να προκαλέσει την αγγλική επέμβαση. Η καινοφανής για τα στρατιωτικά δεδομένα (ένοπλη διαμαρτυρία) που επέλεξε, ως απάντηση στην αντίπαλη βία, θα έπρεπε να περιοριστεί αυστηρώς εναντίον των κυβερνητικών δυνάμεων και να μη λάβει το χαρακτήρα της καθολικής σύγκρουσης”²². Ο Σιάντος κατηγορήθηκε αργότερα από τον Ζαχαριάδη ως πράκτορας των άγγλων. Και βέβαια δεν ήταν, ήταν απλά ανεπαρκής, ανεπαρκέστατος. Ο ΕΛΑΣ, καθώς ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν ακόμα σε εξέλιξη θα μπορούσε να είχε καταλάβει την Αθήνα και να κυριαρχήσει στην υπόλοιπη Ελλάδα. Από ‘κει και πέρα θα μπορούσε ή να καταλάβει την εξουσία ή έστω να διαπραγματευτεί από θέση ισχύος. Και σα να μην έφτανε η αναποφασιστικότητα και η

έλλειψη σχεδίου έστειλαν μακριά από την Αθήνα, στην Ήπειρο για να κυνηγήσουν τον Ζέρβα, τον Άρη, τον Σαράφη και τα τμήματά τους, δηλαδή τα καλύτερα.

Ξημερώνει λοιπόν η Τετάρτη 6 Δεκεμβρίου. Οι άγγλοι μπαίνουν για τα καλά στη μάχη, χρησιμοποιώντας όλα τα σύγχρονα μέσα που διέθετε ο στρατός τους. Εξαπολύουν ισχυρότατη επίθεση στην Καισαριανή (το μικρό Στάλινγκραντ) και

εκτός από τους αντάρτες, χιλιάδες άλλοι άνθρωποι πήραν μέρος στην εξέγερση του Δεκέμβρη, βοηθώντας όπως μπορούσαν.

ληλατούν τα γραφεία του ΕΑΜ στην οδό Κοραή. Ο ΕΛΑΣ αρχίζει την επίθεση του στα στρατόπεδο Χωροφυλακής Μακρυγιάννη που αντιστέκεται με λύσσα, καταλαμβάνει την Ειδική Ασφάλεια, όπου και καίνε τους φακέλους που βρίσκουν σ' αυτήν και επιτίθεται στις φυλακές Συγγρού. Ο ΕΛΑΣ θριαμβεύει, οι άγγλοι και οι φασίστες βρίσκονται σε δεινή θέση. Όλη τους η σπουδή είναι να σωθεί το Κολωνάκι, όπου και καταλαμβάνουν! Έχουν επίσης στην κατοχή τους το Σύνταγμα και οχυρώνονται στο ξενοδοχείο "Μεγάλη Βρετανία". Στο Κολωνάκι ζουν οι αστοί φίλοι τους. Πρέπει να προστατευθούν πάση θυσία...

Ο Βενάκης του ζήτησε όπλα αντιαρματικά γιατί με τις ιταλικές επιθετικές χειροβομβίδες που διαθέτανε δεν καταλαβαίνανε τίποτα τα τανκς. Ούτε τρακατρούκες να ήταν. Ο λοχαγός είπε ότι υπήρχαν μόνο αντιαρματικές νάρκες και θα τις έστελναν. "Ειδικά για τα τανκς υπάρχει κι άλλος τρόπος. Γεμίζεις ένα μπουκάλι με βενζίνη, δένεις στο λαιμό του μπουκαλιού ένα στουπί, το ανάβεις και το ρίχνεις στο τανκ. Το μπουκάλι σπάει και οι φλόγες τυλίγουν το τανκ που καίγεται σαν λαμπάδα. "Πολύ ωραία!" απάντησε ο Βενάκης. "Αλλά μας λείπει η βενζίνη. Πού θα βρούμε;"

(Σπύρος Τζουβέλης - Μέρες και νύχτες του Δεκέμβρη)

Στις 7 Δεκεμβρίου αρχίζει η σφαγή των αμάχων από την αγγλική αεροπορία. Σε όποια περιοχή κυριαρχούν οι αντάρτες, ο βομβαρδισμός είναι ανελέητος, σκοτώνονται εκατοντάδες άμαχοι και διαλύονται εκατοντάδες σπίτια. Φυσικά οι περιοχές που βομβαρδίζονται είναι λαϊκές γειτονιές, γειτονιές που στηρίζουν το αντάρτικο και πρέπει να πληρώσουν γι' αυτό. Μόνο στην Καισαρανή, τα θύματα των αεροπορικών επιδρομών πρέπει να ξεπερνούν τα 200! Την ίδια μέρα ο ΕΛΑΣ επιτέθηκε στο στρατόπεδο στο Γουδί, όπου έδρευε η 3η Ορεινή Ταξιαρχία (στελεχωμένη αποκλειστικά από φασίστες). Τυχόν κατάληψη του στρατοπέδου θα κλόνιζε την αντιστασιακή παράταξη. Η επίθεση όμως απέτυχε. Οι άγγλοι στο μεταξύ συνέχιζαν σχεδόν ανενόχλητοι την απόβαση δυνάμεων τους στον Πειραιά, πράγμα το οποίο και θα έπαιζε το σημαντικότερο ρόλο για την έκβαση της μάχης της Αθήνας. Αν ο ΕΛΑΣ μπορούσε να σταματήσει ή να παρεμποδίσει την απόβαση, οι άγγλοι και οι ντόπιοι σύμμαχοι τους θα έμεναν χωρίς σημαντική

βοήθεια. Στο μεταξύ στην Αγγλία γίνεται χαμός. Οι εφημερίδες και η κοινή γνώμη κατακεραυνώνουν τον Τσόρτσιλ για την τακτική που εφαρμόζει στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, ο ίδιος δηλώνει: “Είναι φυσικά επιθυμητό να σταματήσει ο εμφύλιος πόλεμος. Αλλά είναι πολύ πιο σημαντικό να κερδίσουμε μια αποφασιστική νίκη για το νόμο και την τάξη στην πρωτεύουσα”.

Στις 8 Δεκεμβρίου ο αγγλικός στόλος που βρίσκεται στα ανοιχτά του Πειραιά βομβαρδίζει και αυτός πολλές γειτονιές κοντά στο λιμάνι. Οι μάχες μεταφέρονται στο κέντρο της Αθήνας και κύριεύεται το Αρχηγείο της Χωροφυλακής στην οδό Ιουλιανού.

Σήμερα είναι 8 του Δεκέμβρη, ημέρα Παρασκευή. Από το πρωί οι πυροβολισμοί στις γύρω περιοχές έχουν πυκνώσει. Φαίνεται γίνονται μάχες παντού, Αλλά τι μάχες; Όλα είναι ανακατεμένα. Μέτωπο δεν υπάρχει. Κάθε σπίτι ξεχωριστά, κάθε κτίριο μπορεί να αποτελέσει μέτωπο. Κανείς δεν κυκλοφορεί στους δρόμους. Στα ρουθούνια φτάνει η χαρακτηριστική μυρωδιά του μπαρουτιού, μαζί με τη σκόνη από τους διαλυμένους σοβάδες.

(Σπύρος Τζουβέλης – Μέρες και νύχτες του Δεκέμβρη)

Στις 9 Δεκεμβρίου συνεχίζεται πιο εντατικά από τον ΕΛΑΣ η επίθεση στου Μακρυγιάννη και ξεκινάει επίθεση στη Σχολή Ευελπίδων που είναι καλά οχυρωμένη. Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί συνεχίζονται. Ο ΕΛΑΣ κατέχει το Λόφο του Στρέφη, το Λόφο Αρδηττού και οι άγγλοι το Λυκαβηττό και το λόφο της Καισαριανής, όπου και βομβαρδίζουν ανηλεώς όλη την περιοχή. Πολύ σημαντική κίνηση των άγγλων ήταν η κατάληψη, χωρίς να δώσουν καν μάχη, της Ακρόπολης, όπου και μπορούσαν από ‘κει πάνω να ελέγχουν κεντρικές οδικές αρτηρίες με τα πολυβόλα τους.

Στις 10 Δεκεμβρίου συνεχίζεται από τον ΕΛΑΣ η επίθεση στη Σχολή Ευελπίδων και στην Καισαριανή ανακαταλαμβάνεται το Νοσοκομείο Συγγρού και βελτιώνονται οι θέσεις του. Στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, ο ΕΛΑΣ καταλαμβάνει το Στρατιωτικό Νοσοκομείο και στον Πειραιά τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων.

Στις 11 Δεκεμβρίου καταλαμβάνεται από τον ΕΛΑΣ το Νοσοκομείο Σωτηρία και συνεχίζεται η επίθεση στη Σχολή Ευελπίδων. Γίνεται προσπάθεια να αποκοπεί

το κέντρο της Αθήνας από τον Πειραιά, εγκλωβίζοντας έτσι τις δυνάμεις του εχθρού και ουσιαστικά αφήνοντας τις χωρίς ενισχύσεις. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν, επιτέθηκε στις στήλες του Ολυμπίου Διός και στα Παραπήγματα (σημερινό Μέγαρο Μουσικής) για να αποκόψει τη Βασιλίσσης Σοφίας και τη Μεσογειών με το στρατόπεδο στο Γουδί, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να συνδεθεί το στρατόπεδο με τον Πειραιά, όπου και ήταν οι κύριες δυνάμεις των άγγλων. Ήταν η μοναδική τους πρόσβαση επικοινωνίας, μιας και η Οδός Πειραιώς ήταν υπό την κυριαρχία του ΕΛΑΣ. Η μεγάλη λοιπόν προσπάθεια των άγγλων και της δεξιάς παράταξης ήταν να κρατήσουν πάση θυσία ανοικτές τις μεγάλες οδικές αρτηρίες. Μπροστά όμως στο μεγάλο ενδεχόμενο αποκλεισμού τους, αποφασίζουν να

αποσυρθούν από την Αθήνα και να μεταφερθούν για σιγουριά στον Πειραιά. Ύστερα όμως από πιέσεις της ελληνικής πλευράς αλλάζουν την απόφαση τους τελευταία στιγμή. Τώρα είναι η πιο κρίσιμη στιγμή της μάχης για τον ΕΛΑΣ. Πρέπει η επίθεση του να είναι θυελλώδης. Θα τα καταφέρει; Θα το δείξουν οι επόμενες ώρες...

Στις 12 Δεκεμβρίου, μετά από τις τρεις ολόκληρες μέρες

σκληρής μάχης η Σχολή Ευελπίδων πέφτει στα χέρια του ΕΛΑΣ. Όλα τα υπόλοιπα μέτωπα παραμένουν στάσιμα.

Στις 13 Δεκεμβρίου νέα στρατεύματα από άγγλους στρατιώτες αποβιβάζονται από το Παλιό Φάληρο μέχρι και τον Πειραιά. Οι άγγλοι και οι κυβερνητικοί μετά από την απόφαση τους να μην αποσυρθούν από την Αθήνα, προσπαθούν να διατηρήσουν τις θέσεις τους, έως ότου έρθουν οι ενισχύσεις που απέσυρε ο Τσόρτσιλ από το μέτωπο της Ιταλίας!!! Φαίνεται, ότι για τους άγγλους το μέτωπο της Αθήνας ήταν εκείνη τη στιγμή πιο σημαντικό από αυτό με τους

γερμανούς. Ο ΕΛΑΣ καταλαμβάνει τα αεροδρόμια της Ελευσίνας και του Τατοΐου και αναδιατάσσει τις θέσεις του στον Πειραιά. Η επίθεση του στα παραπήγματα αποτυγχάνει, αλλά του αποφέρει 138 άγγλους αιχμαλώτους.

Στις 14 Δεκεμβρίου μεγάλη επίθεση του ΕΛΑΣ στο Μοσχάτο και στο Φάληρο για να εμποδίσει την απόβαση, του αποφέρει άλλους 120 αιχμαλώτους.

Στις 15 Δεκεμβρίου καταλαμβάνεται η Γενική Ασφάλεια στην οδό Πατησίων και διαλύονται οι θύλακες αντίστασης των κυβερνητικών στην Πλατεία Βάθης. Αντίθετα εγκαταλείφθηκε κάθε προσπάθεια κατάληψης του στρατοπέδου Μακρυγιάννη. Οι συσχετισμοί δυνάμεων φαίνεται ότι μετά την απόβαση χιλιάδων άγγλων στρατιωτών αρχίζουν να αλλάζουν. Αρχίζουν από τα νότια επιθέσεις των άγγλων. Από εδώ και στο εξής ο ΕΛΑΣ μπαίνει σε θέση άμυνας. Το πλεονέκτημα που είχε πριν από λίγες μέρες με τον παρά λίγο εγκλωβισμό των εκθρών του στο κέντρο της Αθήνας το έχει χάσει.

Το Σάββατο στις 16 Δεκεμβρίου οι επιθέσεις άγγλων και ελλήνων κατά του ΕΛΑΣ εντείνονται σε ολόκληρο το λεκανοπέδιο. Πυρά των ανταρτών καταρρίπτουν αγγλικό αεροπλάνο στο Γαλάτσι. Την επόμενη μέρα συνεχίζεται αργά αλλά σταθερά η προώθηση της δεξιάς παράταξης. Στην πλατεία Ομονοίας γίνεται μάχη μέτρο προς μέτρο, κτίριο προς κτίριο. Πραγματική σφαγή.

Στις 18 Δεκεμβρίου καταλαμβάνεται από τους άγγλους το πολύ σημαντικό ύψωμα του προφήτη Ηλία στον Πειραιά. Μάχες διεξάγονται παντού, στου Μακρυγιάννη όπου την επιθετική πρωτοβουλία δεν την έχει πια ο ΕΛΑΣ, στη Νέα Σμύρνη, στην Καλλιθέα, στου Φιλοπάππου.

Στο διήμερο που ακολουθεί ο Άρης Βελουχιώτης και δύο μεραρχίες του ΕΛΑΣ κυνηγούν στην Ήπειρο τον Ζέρβα και τον ΕΔΕΣ και τους συντρίβουν ολοκληρωτικά.

Στις 19 Δεκεμβρίου σφοδρή επίθεση κυβερνητικών στην Κυψέλη από ξηρά και αέρα. Καταλαμβάνονται από τον ΕΛΑΣ συγκροτήματα κτιρίων στην Κηφισιά, όπου βρισκόταν το Αρχηγείο της Βρετανικής Βασιλικής Αεροπορίας (ΡΑΦ) και πιάνονται πάνω από 500 αιχμάλωτοι. Έπεσαν επίσης οι φυλακές Αβέρωφ στους Αμπελοκήπους, όπου εκεί “φυλάγονταν” από τους άγγλους ταγματασφαλίτες, δοσίλογοι και άλλου τέτοιου είδους καθάρματα. Ο ΕΛΑΣ που πολιορκούσε τις φυλακές από την αρχή της μάχης ήθελε απεγνωσμένα να πέσουν στα χέρια του τέτοια μπουμπούκια...

Ο Αργύρης επωφεληθήκη από αυτή την ανάπαυλα και πήρε τρεις μέρες άδεια να επισκεφτεί το σπίτι του. Βρισκόταν στου Γκύζη, ένα τέταρτο της ώρας δρόμο με τα πόδια από τα Εξάρχεια, σε μια πάροδο της λεωφόρου Αλεξάνδρας. Όλη η περιοχή ήταν στα χέρια του ΕΛΑΣ και δεν είχε πρόβλημα να φτάσει ως εκεί. Προτού ν' ανέβει σπίτι έκανε μια βόλτα στη γειτονιά. Λίγο πιο κάτω ήταν οι φυλακές Αβέρωφ. Ο ΕΛΑΣ τις είχε καταλάβει εζ' εφ' εφόδου πριν μια βδομάδα. Άλλοτε τις χρησιμοποιούσαν οι γερμανοί σαν τόπο φυλάκισης των αντιστασιακών. Από εδώ τους έπαιρναν για εκτέλεση. Με την απελευθέρωση, φυλακίστηκαν εδώ οι δοσίλογοι. Δεν έγινε γνωστή ακόμα η τύχη τους όταν οι φυλακές έπεσαν στα χέρια του ΕΛΑΣ. Πάντως δε θα έπρεπε να λογαριάζονται για πολύ τυχεροί.

(Σπύρος Τζουβέλης – Μέρες και νύχτες του Δεκέμβρη)

Στις 20 Δεκεμβρίου περισφίγγει ο κυβερνητικός κλοιός γύρω από το κέντρο. Προώθηση σε Νέα Σμύρνη, Καλλιθέα, Κουκάκι. Υπεράνθρωπες προσπάθειες του ΕΛΑΣ στο τρίγωνο Ψυρρή- Θησείο- Πετράλωνα.

Στις 21 Δεκεμβρίου εγκαταλείπεται από τον ΕΛΑΣ η Νέα Σμύρνη. Νέα επιδρομή ανταρτών μέχρι τις ακτές της Δραπετσώνας κοστίζει δεκάδες νεκρούς και τραυματίες στους άγγλους.

Στις 22 Δεκεμβρίου οι κυβερνητικές δυνάμεις καταλαμβάνουν και τα Πετράλωνα και το Βοτανικό. Τα πράγματα στον Πειραιά για τον ΕΛΑΣ δυσκολεύουν πολύ, καθώς βάλλεται από ξηρά, αέρα και θάλασσα. Στην “κόκκινη” Καλλιθέα που ήδη έχει πέσει εδώ και δύο μέρες εξαπολύεται άγρια τρομοκρατία κατά του πληθυσμού που ως επί το πλείστον είναι φιλοεαμικός.

Στις 23 επαναλαμβάνεται το ίδιο σκηνικό των προηγούμενων ημερών σε όλη την Αθήνα. Ο ΕΛΑΣ αμύνεται και ο εχθρός του επιτίθεται.

Στις 24 Δεκεμβρίου διεξάγονται σκληρότατες μάχες στη Δραπετσώνα με διαρκείς εναλλαγές σκηνικού. Ανατινάξεις δύο κτιρίων στην οδό Ευρυπίδου στο κέντρο της Αθήνας από τον ΕΛΑΣ, τα οποία κατείχαν άγγλοι. Παγιδεύονται με δυναμίτη από ομάδα σαμποτέρ του ΕΛΑΣ τα θεμέλια του ξενοδοχείου “Μεγάλη Βρετανία” και είναι έτοιμοι να το ανατινάξουν! Η άφιξη την επόμενη μέρα του Τσόρτσιλ στην Αθήνα αναβάλλει το σχέδιο.

Στις 25 Δεκεμβρίου λοιπόν, ανήμερα των Χριστουγέννων, φτάνει στην Αθήνα ο πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Ουίνστον Τσόρτσιλ και μια ελπίδα για σταμάτημα των εκθροπραξιών διαφαίνεται. Πάντως οι μάχες στους δρόμους της Αθήνας συνεχίζονται αμείωτα. Οι σκληρότερες μάχες διεξάγονται στον Πειραιά.

Στις 26 Δεκεμβρίου γίνεται μεγάλη σύσκεψη στο υπουργείο Εξωτερικών υπό την προεδρία του αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού. Παίρνουν μέρος οι Τσόρτσιλ και Ίντεν, ο ρώσος αντισυνταγματάρχης Ποπόφ, ο αμερικάνος πρεσβευτής και οι έλληνες πολιτικοί, Γ. Παπανδρέου, Θ. Σοφούλης, Ν. Πλαστήρας, Δ. Μάξιμος και Γ.Καφαντάρης. Από την πλευρά του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ πήραν μέρος οι Σιάντος, Παρτσαλίδης και Μάντακας, οι οποίοι φτάνουν στη σύσκεψη καθυστερημένοι... Οι διαπραγματεύσεις καταλήγουν σε ναυάγιο. Οι διαφορές θα επιλυθούν με τα όπλα.

Στις 27 Δεκεμβρίου στο Μεταξουργείο εισβάλλουν τανκς. Ισχυρή αντίσταση εγκλωβισμένων ανταρτών στου Ψυρρή. Βομβαρδισμός από αεροπλάνα του Περιστερίου με θύματα από τον άμαχο πληθυσμό.

Στις 28 Δεκεμβρίου καταλαμβάνεται από τις κυβερνητικές δυνάμεις ολόκληρη η περιοχή του Ψυρρή.

Στις 29 εξαπολύεται σφοδρότατη επίθεση σε όλη την Αθήνα και τον Πειραιά με πεζικό, τανκς, αεροπλάνα. Η Καισαριανή, απόρθητο κάστρο των ανταρτών, καθώς όλος ο πληθυσμός είναι με τον ΕΛΑΣ, μετατρέπεται εξαιτίας του βομβαρδισμού σε ένα σωρό από ερείπια.

Στις 30 του μηνός η σφοδρή επίθεση στις “κόκκινες” γειτονιές Βύρωνα και Καισαριανή συνεχίζεται. Αντάρτες και κάτοικοι μέσα σε χιονοθύελλα εγκαταλείπουν τις θέσεις τους και τα σπίτια τους και φεύγουν για να κρυφτούν στον Υμηττό. Ένα ατέλειωτο δράμα εκτυλίσσεται εκείνη τη νύχτα. Όλες οι ανατολικές συνοικίες που κατείχε έως τότε ο ΕΛΑΣ έχοντας την πλήρη υποστήριξη του κόσμου που κατοικούσε σ’ αυτές, ήταν πλέον έκθετες μετά την αποκατάσταση της σύνδεσης του Πειραιά με το κέντρο. Οι συνοικίες αυτές ήταν πλέον απομονωμένες από τις υπόλοιπες δυνάμεις του ΕΛΑΣ που βρίσκονταν στο κέντρο και στα δυτικά προάστια. Έπρεπε από ‘δω και πέρα να φροντίσουν μόνες τους για τη σωτηρία τους.

Στις 31 Δεκεμβρίου η περίσφιξη του κέντρου και από τα ανατολικά συνεχίζεται.

Τη Δευτέρα 1η Γενάρη οι ανατολικές συνοικίες είναι πλέον στα χέρια των κυβερνητικών, οι οποίοι στην προσπάθειά τους να περικυκλώσουν το κέντρο της Αθήνας επιτίθενται και πιέζουν τις θέσεις των ανταρτών στους Αμπελοκήπους. Όλη τη διάρκεια της μέρας έντονα πυρά πεζικού, πυροβολικού, όλμων και αεροπορίας.

Στις 2 Γενάρη φονικότερες μάχες στο Γηροκομείο Αθηνών που βρίσκεται στη λεωφόρο Κηφισίας στους Αμπελοκήπους. Σκληρές μάχες στον Πειραιά και στο κέντρο της Αθήνας. Επίθεση τανκς στα Εξάρχεια και συγκεκριμένα στην οδό Στουρνάρη. Τα Εξάρχεια κυκλώνονται και τα τεθωρακισμένα εκκαθαρίζουν την περιοχή από τα οχυρωμένα κτίρια που είναι στα χέρια των ανταρτών. Προσπάθεια μικρού τμήματος του ΕΛΑΣ να διεισδύσει και πάλι στην Καισαριανή, αποτυγχάνει αφού έρχεται αντιμέτωπη με δεκάδες τανκς.

Στις 3 και 4 Γενάρη ο κλοιός για τμήματα του ΕΛΑΣ στενεύει ακόμα περισσότερο. Οι κυβερνητικές δυνάμεις με αφετηρία το Γηροκομείο εφορμούν στα Τουρκοβούνια, βγαίνουν από την άλλη μεριά των Αμπελοκήπων, ανακαταλαμβάνουν τα προσφυγικά, τις φυλακές Αβέρωφ και φτάνουν μέχρι το Γκύζη. Από την άλλη μεριά του μετώπου, στα δυτικά προάστια, γίνονται συνεχείς επιθέσεις για να εκδιωχθεί και από εκεί ο ΕΛΑΣ. Στο Αιγάλεω, στο Περιστερί και στο Βοτανικό. Πάνω από 300 τεθωρακισμένα παίρνουν μέρος αυτές τις μέρες στις μάχες. Ο δρόμος για να κυκλωθούν οι δυνάμεις που είναι οχυρωμένες στο κέντρο της Αθήνας είναι πλέον ανοιχτός. Στον Πειραιά και μετά από μεγάλο κίνδυνο να εγκλωβιστούν οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ, αποφασίστηκε η εγκατάλειψη ολόκληρης της περιοχής και σύμπτυξη της προς τον Ασπρόπυργο. Μαζί με τους μαχητές εγκατέλειψαν και τα σπίτια τους αρκετές χιλιάδες άμαχοι φοβούμενοι τα αντίποινα. Μέσω της Ιεράς Οδού, του Σχιστού και του Δαφνίου έφτασαν στον Ασπρόπυργο και από εκεί κινήθηκαν προς Μάνδρα και Βίλια, πάντα με την αγγλική αεροπορία πάνω από τα κεφάλια τους.

Την Παρασκευή 5 Γενάρη η μάχη της Αθήνας, ύστερα από 33 μέρες τελειώνει. Ο ΕΛΑΣ από το μοναδικό ελεύθερο άξονα υποχωρεί προς το Μενίδι, μέσα από

τις Κουκουβάουνες και το Μετόχι. Μαζί με τον ΕΛΑΣ ακολουθούν και χιλιάδες άμαχοι υποστηρικτές του που φοβούνται τα αντίποινα.

Κατά το μεσημέρι, τα εγγλέζικα τανκς φάνηκαν στην κορυφογραμμή των Τουκοβουνιών. Η Αθήνα είχε σχεδόν περικυκλωθεί. Ήρθε σήμα να τα μαζεύουν. Θα εκκενώνανε την πόλη μέσα στη νύχτα. Φορτώσανε ότι μπόρεσαν σε όποιο μεταφορικό μέσο βρέθηκε, οπλισμό, αρχεία, υλικά.

(Σπύρος Τζουβέλης – Μέρες και νύχτες του Δεκέμβρη)

Τις επόμενες μέρες ο ΕΛΑΣ πιεζόμενος από την αεροπορία υποχωρεί κάθε μέρα και σε άλλες θέσεις, εντός όμως του νομού Αττικής. Στις 8 όμως Ιανουαρίου υποχωρεί πλέον και πέρα από το νομό, προς Στερεά Ελλάδα και Εύβοια.

Στις 11 Γενάρη υπογράφηκε στο στρατηγείο του Σκόμπι η κατάπαυση του πυρός. Ο ΕΛΑΣ συνεχίζει να υπάρχει και να είναι πανίσχυρος και κυρίαρχος σε όλη την υπόλοιπη Ελλάδα. Προς το παρόν ο εαμικός κόσμος ελπίζει. Η τραγική όμως συμφωνία της Βάρκιζας είναι κοντά... και ο δεύτερος γύρος του εμφυλίου πολέμου δεν θα αργήσει να έρθει...

σημειώσεις

- ¹ Β. Ραφαηλίδης: Ιστορία (κωμικοτραγική) του Νεοελληνικού Κράτους, σελ. 176.
- ² Γρ. Κρίμπας: Η Εθνική Αντίσταση στη Μεσσηνία και τους γύρω νομούς.
- ³ Μ. Mazower: Στην Ελλάδα του Χίτλερ.
- ⁴ Β. Ραφαηλίδης: στο ίδιο, σελ. 187.
- ⁵ Ο.Π.Λ.Α.: Οργάνωση Προστασίας Λαϊκών Αγωνιστών. Οργάνωση που δημιουργήθηκε για να εξοντώνει φασίστες, ταγματασφαλίτες και όσους ευθύνονταν για δολοφονίες και βασανιστήρια αριστερών και άλλων αγωνιστών. Η δράση της όμως επεκτάθηκε και σε ευρείες εκκαθαρίσεις αριστερών (τροτσκιστών, αρχαιομαρξιστών) που δεν συμμορφώνονταν με τη γραμμή του κόμματος.
- ⁶ Β. Ραφαηλίδης: στο ίδιο, σελ. 189.
- ⁷ Σπ. Τζουβέλης: Μέρη και νύχτες του Δεκέμβρη, σελ. 14-15.
- ⁸ Δ. Χαριτόπουλος: Αρής ο αρχηγός των ατάκτων, Β' τόμος, σελ. 430.
- ⁹ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 432.
- ¹⁰ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 432.
- ¹¹ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 433.
- ¹² Β. Ραφαηλίδης: στο ίδιο, σελ. 191.
- ¹³ Σπ. Τζουβέλης: στο ίδιο, σελ. 32-33.
- ¹⁴ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 435.
- ¹⁵ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 438.
- ¹⁶ Β. Ραφαηλίδης: στο ίδιο, σελ. 191-192.
- ¹⁷ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 438.
- ¹⁸ Γ. Μαργαρίτης: Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου, σελ. 68-69.
- ¹⁹ Γ. Μαργαρίτης: στο ίδιο, σελ. 69.
- ²⁰ Κ. Φ. Κλαούζεβιτς: Περί Πολέμου.
- ²¹ Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 445.
- ²² Δ. Χαριτόπουλος: στο ίδιο, σελ. 446.

"Οι προλετάριοι δεν είναι παρά η τάξη που οφείλει να αναγνωρίζει τη θέση της, η τάξη που συνειδητά εχθρεύεται τον υπάρχοντα κόσμο, γράφει την Ιστορία και γι' αυτό πρέπει να τη γνωρίζει, δημιουργεί τον κόσμο και γι' αυτό οφείλει να γνωρίζει τα πάντα γύρω απ' αυτόν. Και όσο για την εξουσία και τ' αφεντικά οι προλετάριοι δεν είναι παρά μια διανοητικά ανάπηρη πλέμπα που τρέφεται με παντός είδους σκουπίδια, τόσο αυτοί πρέπει να αποδεικνύουν παντού και πάντα το αντίθετο."

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΑΥΤΟΜΟΡΦΩΣΗ

Ποιοτεχνία και πολιτική

έντυπη επιθεώρηση για την
απελευθέρωση της γνώσης

τεύχος I

"Ας γυρίσουμε στη χθεσινή μέρα, 5 του Δεκέμβρη, ημέρα Τρίτη. Λαός πολύς έχει ξεκινήσει από όλες της συνοικίες της Αθήνας κατεβαίνοντας προς το κέντρο, για να θάψει τους νεκρούς της προηγούμενης ημέρας... Μπροστά τα φέρετρα και πίσω ακολουθούν χιλιάδες κόσμος ξεφωνίζοντας συνθήματα και κατάρες. Σε λίγο, καθώς η πομπή πλησιάζει την Πλατεία Συντάγματος ακούγονται και πάλι ριπές... Είναι φανερό, όλοι το καταλαβαίνουν πια, ότι, παρ' όλες τις οδηγίες για αυτοσυγκράτηση, άλλη υπομονή δε χωράει πια.

Λίγο μετά το μεσημέρι, το μεγαλύτερο μέρος του Λόχου Σπουδαστών που ανήκε στον εφεδρικό ΕΛΑΣ της Αθήνας προωθήθηκε στα Εξάρχεια όπου ήταν η έδρα του και κατέλαβε όλα τα κτίρια του Πολυτεχνείου στη συμβολή Στουρνάρη και Πατησίων... σκοπός της κίνησης αυτής ήταν να φυλαχτεί το Πολυτεχνείο από τους αντιπάλους και να χτυπηθεί η Ασφάλεια που βρισκόταν απέναντι, στην οδό Πατησίων... Τα παιδιά του λόχου άρχισαν αμέσως ομαδικά πυρά κατά της Ασφάλειας... Τότε ήρθε και μια μονάδα του ΕΛΑΣ ειδική στις ανατινάξεις. Φέρανε μαζί τους λάστιχα αυτοκινήτων, τα γερμίζανε με δυναμίτη, βάζανε φυτίλι και τα κυλούσαν απέναντι προς την πόρτα της Γενικής Ασφάλειας. Οι εκρήξεις ήταν απίστευτα ισχυρές και το κτίριο τυλίχθηκε στους καπνούς."